

Agro-industrial complex (APK) belongs to the system-forming, strategically important industries. It ensures the country's food security, makes a significant contribution to ensuring employment of the population, preserving socio-economic stability, and increasing export potential. In recent years, the development of the domestic agricultural industry has had positive dynamics. However, the industry faced many problems related to hostilities: destruction of infrastructure, congestion of alternative routes, difficulties with exports, etc. Military operations significantly affect all aspects of the logistics chain, including transport, storage, processing and export of products. It is noted that the domestic agro-industrial complex not only meets the domestic needs of the country, but also exports agricultural products abroad. Logistics plays a key role in export operations, and it is through effective management of logistics processes that companies can achieve better results in foreign economic activity. The hostilities greatly complicate export logistics by blocking seaports and disrupting rail routes, posing a threat to the country's economic stability and food security in many countries. Although the volume of transportation remained significantly lower than the pre-war level, the positive dynamics of the indicators is maintained. The commodity structure of the export of agricultural products and indicators of the freight transportation index were analyzed. The value of the logistics efficiency index was considered and it was noted that there is a significant deterioration of the specified indicator for the country, which is why there is a need to analyze logistics processes, identify problems in the logistics industry and take measures to improve indicators. The main problems of logistics, which create serious challenges for business and the country's economy, are highlighted. It was noted that the logistics of agricultural products in wartime conditions faces numerous challenges that require rapid adaptation and the search for new solutions. Restoration of logistics infrastructure is one of the key directions for ensuring Ukraine's competitiveness on the global market.

Keywords: logistics, agricultural products, export, costs, efficiency.

Стаття надійшла до редакції 28.05.2024 р.

Бібліографічний опис статті:

Рижова В.Ю. Аналіз сучасного стану логістичної ефективності України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 4. С. 81-85.

Ryzhova V. Analysis of the current state of logistics efficiency in Ukraine. Actual problems of innovative economy and law. 2024. No. 4, pp. 81-85.

УДК: 338.43; JEL classification: Q12
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-4-16>

ВЛАСЕНКО Тетяна Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства та організації бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, <https://orcid.org/0000-0002-9515-2423>

ПОТИШНЯК Олена Миколаївна, доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії економіки та маркетингу інновацій, Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України, <https://orcid.org/0000-0002-0107-2917>

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНОГО ВИРОБНИЦТВА РЕГІОНІВ

Власенко Т. А., Потішняк О. М. Механізми забезпечення конкурентоспроможності молокопереробного виробництва регіонів.

У статті проведено дослідження ключових засад забезпечення конкурентоспроможності молокопереробного виробництва України у контексті європейських трендів. Визначені основні структурні зрушення, які мали місце у процесах розвитку молокопереробної галузі України за останні роки. Проаналізовано окремі фактори досягнення конкурентних переваг молокопродуктових компаній на ринку. У контексті конкурентоспроможності здійснено кластерний аналіз регіонів України за рівнем самозабезпеченості молокопродуктами та продовольчої безпеки населення за певними видами продуктів харчування. За результатами виявлено групи областей, які мають критичний рівень споживання молокопродуктів та у яких заходи забезпечення конкурентоспроможності молокопродуктового виробництва мають виняткове значення. Запропоновано сукупність механізмів забезпечення конкурентоспроможності молокопереробного виробництва регіонів. Визначено набір інструментів таких механізмів, які сприятимуть здобуттю конкурентних переваг молокопродуктових компаній з урахуванням умов сталого розвитку.

Ключові слова: молокопродукти, конкурентоспроможність, ринок молока, механізми, управління, продовольча безпека, регіони, сталий розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зростання чисельності населення та світові тренди здорового харчування формують реальні перспективи та необхідність нарощування обсягу попиту на ринку молока та молокопродуктів. Молоко – основний та незамінний продукт харчування, споживання якого у світі істотно збільшується за останні роки. Україна має потужний ресурсно-виробничий потенціал молокопродуктової галузі та перспективи виходу на європейський ринок продовольства. Водночас ринок молока та молокопродуктів є волатильним за цінними факторами, чутливим до якісних характеристик продукції та висококонкурентним. Досягнення успіху на ринку і утримання конкурентних позицій молочними компаніями потребує постійного пошуку і впровадження механізмів, спроможних забезпечити адекватне реагування систем управління на ринкові виклики. Значно ускладняється це завдання за умов переходу національної економіки на принципи і засади сталого розвитку, які поряд із перевагами несуть ризики, врахування яких є необхідним для

забезпечення стратегічної конкурентоспроможності вітчизняної молокопродуктової галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання розвитку та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного молокопродуктового сектору завжди привертало увагу великої кількості відомих учених-аграрників, що зумовило формування міцного наукового-методологічного базису розв'язання проблеми підвищення ефективності його функціонування. Значний внесок вирішення означеного питання зробили Бойко В.І., Джеджула В.В., І.О., Ібатуллін М. І., Козак О.А., Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Мармуль Л.О., Мостенська Т.Л., Пархомець М.К., Полеся В.М., Проскура В.Ф., Саблук П.Т., Свиноус І.В., Ходаківський Є.І., Цвігун А. Т., Шкільов О. В. та інші.

Концепція конкурентоспроможності у науковій теорії і методології є однією з найбільш складних та дискусійних. На сьогодні немає єдиного тлумачення змісту цієї категорії. Її можна розуміти як здатність організації чи виробничої системи виживати та розширюватися стійким чином

на поточних чи нових ринках [1]. Ця здатність дуже важлива у глобалізованому світі. Такі умови вимагають коригування виробничих систем та взаємовідносин між агентами виробничого ланцюжка; інакше компанії можуть втратити конкурентоспроможність і припинити своє існування в середньо- або довгостроковій перспективі [2].

Конкурентоспроможність також можна розглядати як міру здатності організації інтегрувати та реконфігурувати ресурси для адаптації до змін у навколишньому середовищі.

Забезпечення та підвищення конкурентоспроможності продукції – складний та багатофакторний процес. Багаторічні дослідження засвідчили, що основними чинниками досягнення конкурентних переваг підприємствами молокопереробної промисловості є якість, ціна, витрати [3; 4]. Федулова І. до сукупності цих факторів обґрунтовано додає інноваційний потенціал виробництва, професійну компетентність персоналу та наявність логістичних ланцюгів реалізації готової продукції [5]. Ільїн В.Ю., Ільїна О.В. та Бубир І.В. акцентують увагу на виробництві екологічно чистої продукції, яка же сьогодні найближчим часом має значні перспективи здобуття конкурентних переваг на ринку молокопродуктів [6]. Перегуда Ю.А. зауважує на необхідності зміцнення конкурентного потенціалу вітчизняних молокопродуктових компаній на основі збільшення частки продукції із високою доданою вартістю [7]. Мартинеллі Р. та інші потенціал здобуття конкурентних переваг у молокопродуктовому секторі бачать у механізмах горизонтальної інтеграції виробників [8]. Результати практичних досліджень, отримані у фермерських господарствах країн ЄС, свідчать, що одним із основним факторів, які забезпечують конкурентоспроможність молока, є масштаб виробництва [9]. Аналіз зарубіжної наукової літератури дозволив визначити, що у якості ключових факторів, які здійснюють вплив на рівень конкурентоспроможності молочних ферм, автори виділяють площу сільгоспугідь, вартість основних засобів, чисельність поголів'я корів, надій на одну корову, ціну оренди сільгоспугідь, норми виплат у фінансуванні активів за зобов'язаннями (кредитні виплати), різниця доходів від роботи на фермі по відношенню до розміру потенційної заробітної плати за іншими видами економічної діяльності [10]. На основі цих показників із врахуванням паритету доходів і цін на ресурси визначаються синтетичні індикатори оцінки рівня конкурентоспроможності молочних ферм [11; 12].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є пошук механізмів та інструментарію забезпечення конкурентоспроможного молокопродуктового виробництва із урахуванням особливостей регіонального розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молоко та молокопродукти є висококонкурентним видом продукції як на вітчизняному, так і європейському ринках. Жорсткі стандарти якості, вимоги до сертифікації та маркування, нові правила, які виникають внаслідок переходу молочних ферм до засад сталого розвитку (викиди CO² та інші), вимагають необхідності використання інструментів і механізмів управління, які спроможні адекватно реагувати на ці вимоги і забезпечувати успіх компанії на ринку. Конкурентна політика –

інструмент, який допомагає молочним компаніям успішно відповідати на ці виклики та забезпечувати прибутковість молокопереробного бізнесу.

Вивчення досвіду забезпечення та підтримки конкурентоспроможності молокопереробного виробництва країн ЄС показали, що за останні роки у галузі мали місце суттєві структурні трансформації і зміни, результатом яких стало зміцнення ринкових позицій європейських ферм. Ці зміни забезпечили: 1) скорочення кількості молочних ферм, зокрема малого розміру за масштабами виробництва і ресурсами; 2) збільшення середнього розміру молочних ферм; 3) скорочення поголів'я корів молочних порід за одночасного підвищення їхньої продуктивності; 4) волатильність цін на молоко та зниження ступеня їх еластичності у період після введення квот; 5) зростання світового попиту на молокопродукти та посилення зовнішньої орієнтації молокопереробної промисловості європейських країн; 6) зростання впливу «зеленої» політики на характер управління та виробництва молока (супроводжується додатковими ризиками і витратами та потенціалом нарощування вартості екомолочних брендів); 7) високий рівень залежності доходів молочних ферм від державних виплат (понад 40%).

В Україні за останні десятиріччя спостерігались тенденції збільшення дрібнотоварного молочного виробництва. Виробництво понад 66% всієї молочної сировини у теперішній час забезпечується за рахунок господарств населення. На відміну від європейських трендів, які супроводжувались активною концентрацією та нарощуванням масштабів молочних ферм, у вітчизняному сільському господарстві товарні підприємства відмовлялись від ведення тваринницьких галузей, зокрема молочного скотарства, та звужували спеціалізацію на виробництві зерно-технічних культур. Це призвело до істотних втрат потенціалу скотарства та, як результат, скороченню обсягів виробництва молока, яке за 1990–2022 роки склало понад 68% [13; 14]. У регіональному розрізі найвищі темпи скорочення продуктивного молочної поголів'я та відповідно й обсягів виробництва молока були виявлені у Запорізькій, Київській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Харківській та Донецькій областях.

Одним із визначальних факторів конкурентоспроможності молочної продукції виступає ціна. Цінова волатильність ринку молочної сировини та молокопродуктів традиційно постає ключовою проблемою для аграріїв. Неспроможність закупівельних цін компенсувати агровиробникам витрати на виробництво молока протягом багатьох років стали причиною відмови від ведення галузі молочного скотарства. Вирішення цієї проблеми як ключового фактору конкурентоспроможності молокопродуктів можливо лише за умов концентрації та нарощування масштабів виробництва на основі використання інноваційних технологій, які забезпечують високу якість та значні обсяги виробленого молока. Як свідчать дані Асоціації виробників молока України, у 2024 році закупівельна ціна молока класу «екстра» становить 14,00– 15,20 грн/ кг (без ПДВ), вищого гатунку – 14, 70 грн/кг, молока першого гатунку – 13,52 грн /кг [15]. Якість молочної продукції значною мірою визначається якістю та вартістю кормових ресурсів, зростання цін на які формують істотні ризики забезпечення

конкурентоспроможності для молоковиробників. Волатильність цін ринку молока та кормових ресурсів призвели до зниження рентабельності молочної продукції у 2024 році з 10% до 7% [16]. Цінові коливання, скорочення обсягів виробництва молока, зміцнення, спеціалізація більшої кількості агроформувачів у бік рослинницьких галузей формують загрозливі тренди забезпечення продовольчої безпеки країни, зокрема у частині споживання населенням молока та молокопродуктів. Аналіз рівня самозабезпеченості регіонів

населення молочною продукцією показав, що у ТОП-5 областей з найвищим рівнем продовольчої безпеки за молокопродуктами країні увійшли: Житомирська (із інтегральним коефіцієнтом самозабезпеченості 1,36), Тернопільська (коефіцієнт – 1,35), Вінницька (коефіцієнт – 1,33), Хмельницька (коефіцієнт – 1,20) та Чернівецька області (коефіцієнт – 1,11). Аутсайдерами рейтингу виявились Київська, Луганська та Донецька області (рис. 1).

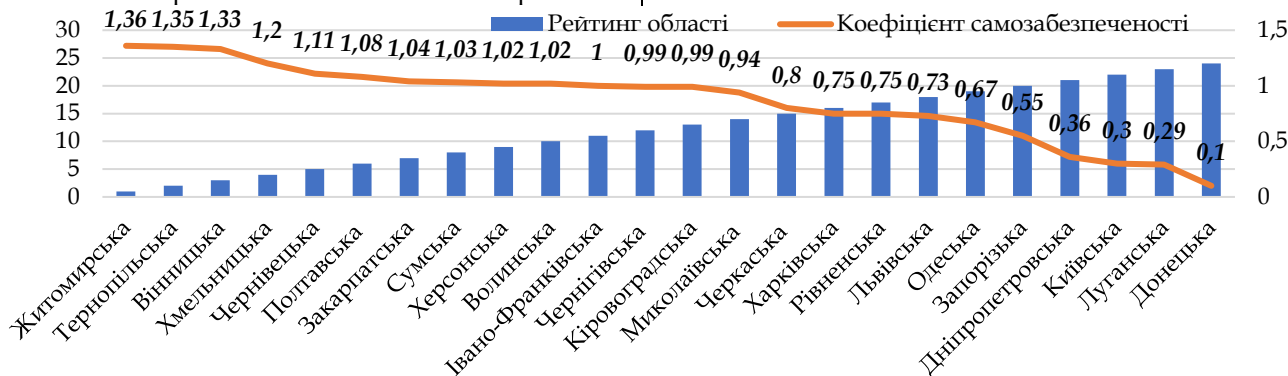

Рис. 1. Рейтинг областей України за рівнем самозабезпеченості молокопродуктами

Джерело: розраховано автором за даними [13; 14].

Кластерний аналіз, проведений за показниками рівня самозабезпеченості регіонів України молокопродуктами, дозволив відокремити чотири основних групи областей: 1 група – 7 адміністративно-територіальних областей із високим рівнем самозабезпеченості населення молокопродуктами (Вінницька, Волинська, Житомирська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська та Хмельницька області); 2 група – 7 адміністративно-територіальних областей України із середнім рівнем самозабезпеченості населення молокопродуктами: Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Сумська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська області; 3 група – 2 адміністративно-територіальних області – Закарпатська, Чернівецька, із значенням інтегрального показника нижче середнього рівня; 4 група – 8 адміністративно-територіальних областей із низьким рівнем самозабезпеченості населення молокопродуктами: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська (табл. 1). Отримані результати свідчать про необхідність активізації зусиль в контексті відродження молочного скотарства та підвищення рівня конкурентоспроможності молокопереробних виробництв наперед тих регіонів, у яких спостерігається найнижчий рівень самозабезпеченості населення молокопродуктами. За результатами аналізу – це адміністративні області третього і четвертого кластерів: Закарпатська, Чернівецька, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська. Підвищення конкурентоспроможності молокопереробного виробництва цих регіонів має враховувати вимоги орієнтири соціально-економічного розвитку як національного, так і європейського ринків.

У європейському економічному просторі молокопродуктовий сектор, як й інші види економічної діяльності, взяв на себе амбітні довгострокові зобов'язання щодо сприяння досягненню цілей сталого розвитку, таких як подолання бідності та

голоду, захист навколишнього середовища. Ці основні засади та завдання були викладені у «Молочній декларації» (IDF) та декларації Продовольчої та сільськогосподарської організації (FAO) [17].

Таблиця 1

Кластери України за рівнем самозабезпеченості населення молокопродуктами

Показники	Міжгромадська дисперсія	Внутрішньогромадська дисперсія	Степень свободи	F-критерій	p-рівень значущості F-критерія
Молоко та молокопродукти	1,81144	0,94076	20	12,837	0,000067
Кластеризація регіонів					
Молоко та молокопродукти (інтегральний показник)	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Кластер 4	Кластер 1
	1,155714	0,937143	1,0750	0,4950	1,155714

Джерело: розраховано на основі даних [13; 14]

Головною метою цих угод стала здатність молокопродуктового сектору ЄС працювати над стратегічними цілями сталого розвитку, враховуючи виклики в економічній, соціальній, екологічній та кліматичній сферах. Ключовими аспектами у подальшому розвитку європейського молокопереробництва стала «зелена» інтенсифікація, органічне виробництво, задоволення очікувань споживачів у більш екологічно чистих і кліматичних молокопродуктах, високий рівень добробуту тварин та розв'язання соціальних проблем сільських територій. У майбутній перспективі ці пріоритети постають визначальними у забезпеченні конкурентоспроможності молокопродуктів та досягненні конкурентних переваг молочними компаніями. Приєднання України до глобальних ініціатив зі сталого розвитку та стратегічних «зелених» ініціатив країн ЄС зумовлює актуальність цих завдань і пріоритетів конкурентоспроможності й для українських виробників. Для їх

досягнення у вітчизняній практиці молокопродуктового виробництва необхідним є удосконалення механізмів управління (рис. 2).

Серед основних інструментів, які можуть бути використані у найближчій перспективі для підвищення конкурентоспроможності молокопереробних виробництв у регіонах, слід відмітити: 1) активізацію інноваційних трансформацій та цифровізацію виробництва й управління; 2) управління системами контролю якості виробництва молока та молокопродуктів; 3) поступове нарощування обсягів органічного молоковиробництва; більш широке використання потенціалу екобрендингу; 4) імплементацію у практику управління засад сталого розвитку; 5) зміцнення ланцюгів постачання і реалізації молокопродуктів у межах створення замкнених продовольчих ланцюгів (на основі поєднання механізмів горизонтальної і вертикальної інтеграції у локальних територіальних масштабах та переходу на засади замкненого циклу виробництва); 6) екологізацію виробництва та випуск безпечних екологічно чистих молокопродуктів із унікальними споживчими

характеристиками, нарощування потенціалу екобрендингу; 7) розробку державних механізмів підтримки «зелених» трансформацій молокопереробного виробництва (дотації за скорочення викидів CO₂, пільгове кредитування ресурсозберігаючих технологій тощо), запровадження контрактних механізмів на основі мінімально гарантованої ціни реалізації молока для стабілізації волатильності ринку молочної продукції. Сукупність цих заходів сприятиме створенню умов, за яких виробники молокопродуктів матимуть можливості досягти конкурентних переваг на ринку, забезпечити реалізацію фінансово-економічних інтересів бізнесу, досягти соціальних та екологічних цілей сталого розвитку галузі і сільських територій. Водночас за умов прагнення до цих цілей на якісно нових засадах головним інструментом механізмів підвищення конкурентоспроможності, на нашу думку, має стати підвищення рівня соціальної відповідальності всіх учасників молокопродуктових ланцюгів: постачальників, виробників, торговельних компаній та споживачів.

Рис. 2. Механізми забезпечення конкурентоспроможності молокопереробного виробництва регіонів. Джерело: авторська розробка

Висновки та перспективи подальших досліджень. Україна має потужний потенціал молокопродуктового виробництва, використання якого за сучасних умов характеризується низкою складних тенденцій і аспектів. Серед основних викликів конкурентоспроможності вітчизняного молокопродуктового сектору можна визначити: скорочення обсягів продуктивного поголів'я корів; концентрацію виробництва у дрібнотоварному секторі домогосподарств населення, які не мають можливостей масштабних інноваційних трансформацій; зміщення акцентів спеціалізації значної кількості аграрних формувань у бік виробництва продукції рослинництва та втрату ресурсно-виробничого потенціалу молочного скотарства; високу волатильність цін ринку молокопродуктів та кормів; низьку частку органічного молочного виробництва та екомолокопродуктів на вітчизняному ринку. Результати показали, що особливо гостро ці тенденції проявляються у декількох регіонах країни, що призвело до низького рівня забезпечення продовольчої безпеки цих областей. Кластерний аналіз засвідчив,

що найбільша втрата потенціалу молоковиробництва притаманна для Закарпатської, Чернівецької, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Одеської та Харківської областей.

Відновлення потенціалу конкурентоспроможності цих областей вимагає імплементації відповідних механізмів, які були запропоновані у розрізі двох основних груп (організаційно-управлінські та економічні). За умов приєднання України до глобальних ініціатив сталого розвитку розробка і впровадження цих механізмів має орієнтуватись на аспекти збалансування економічних, екологічних та соціальних цілей розвитку молокопродуктового сектору. Серед ключових інструментів забезпечення конкурентоспроможності молоковиробництва за умов сталого розвитку запропоновано: інновації та цифровізацію, органічне виробництво та екобрендинг, створення регіональних замкнених молокопродовольчих ланцюгів та державну підтримку «зелених» трансформацій у галузі.

Література.

1. *Díaz-Cha A.* The competitiveness of small network-firm. *Journal of Business Research*. 2016. Vol. 69. Issue 5. P. 1769-1774.
2. *Wilczyński A., Kołoszycz E.* Economic resilience of EU dairy farms: An evaluation of economic viability. *Agriculture*. 2021. Vol. 11. P. 510.
3. *Аверчева Н.О.* Підвищення якості молока як основа конкурентоспроможності продукції на європейському ринку. *Агросвіт*. 2019. № 22. С. 19-24.
4. *Пархомець М.К.* Організаційно-економічні основи розвитку молокопродуктового підкомплексу в ринкових умовах: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 346 с.
5. *Федулова І.* Ринок молочної продукції України: можливості та загрози. *Товари і ринки*. 2018. № 1. С. 15-28.
6. *Льїн В.Ю., Льїна О.В., Бубир І.В.* Тенденції розвитку підприємств молочної галузі в контексті вдосконалення облікового забезпечення. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2018. Випуск 29. С. 170-174.

7. *Пережуда Ю.А.* Дослідження конкурентоспроможності українського молока та молочних продуктів на національному і світовому ринках. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-7>.
8. *Martinelli R., Damasceno J., Brito M., Vieira da Costa V., Loesia Lima P., Bánkuti F.* Horizontal collaborations and the competitiveness of dairy farmers in Brazil. *Journal of Co-operative Organization and Management*. 2022. Vol. 10. Issue 2. P. 100183.
9. *Parzonko A., Parzonko A., Bórawski P.* Economic Competitiveness of Dairy Farms from the Top Milk-Producing Countries in the EU: Assessment in 2014–2021. *Agriculture*. 2024. Vol. 14(1). P. 123. DOI: <https://doi.org/10.3390/agriculture14010123>.
10. *Bórawski P., Pawlewicz A., Parzonko A., Harper J.K., Holden L.* Factors shaping cow's milk production in the EU. *Sustainability*. 2020. Vol. 12. P. 420.
11. *Kleinhanss W.* Competitiveness of the major types of agricultural holdings in Germany. *Problems of Agricultural Economics*. 2015. Vol. 342. P. 24-39. URL: <https://www.mdpi.com/2077-0472/14/1/123>.
12. *Kryszak Ł., Guth M., Czyżewski B.* Determinants of farm profitability in the EU regions. *Does farm size matter? Agricultural Economics*. 2021. Vol. 67. P. 90-100.
13. Сільське господарство України. Стат. збірник. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
14. Тваринництво України. Стат. збірник. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
15. Ціни на молоко-сировину 11.01.2024. MilkUA.info. URL: <http://milkua.info/uk/post/section/analysis-of-the-milk-market>.
16. Середньорічна рентабельність молочних ферм знизилася до 7%. MilkUA.info. URL: <http://milkua.info/uk/>.
17. Dairy Declaration of Rotterdam. URL: <https://fil-idf.org/dairys-global-impact/dairy-declaration-of-rotterdam-3/>.

References.

1. *Díaz-Cha, A.* (2016). «The competitiveness of small network-firm». *Journal of Business Research*. Vol. 69. Issue 5. pp. 1769-1774.
2. *Wilczyński, A., Kołoszycz, E.* (2021). «Economic resilience of EU dairy farms: An evaluation of economic viability». *Agriculture*. Vol. 11. pp. 510.
3. *Avercheva, N.O.* (2019). «Improving the quality of milk as the basis of competitiveness of products on the European market». *Ahrosvit*. № 22. pp. 19-24.
4. *Parkhomets', M.K.* (2005). *Orhanizatsijno-ekonomichni osnovy rozvytku molokoproduktovoho pidkompleksu v rynkovykh umovakh*. [Organizational and economic foundations of the development of the dairy sub-complex in market conditions]. *Ekonomichna dumka*. Ternopil'. Ukraine.
5. *Fedulova, I.* (2018). «Dairy market of Ukraine: opportunities and threats». *Tovary i rynky*. № 1. pp. 15-28.
6. *Il'in, V.Yu., Il'ina, O.V., Bubyry, I.V.* (2018). «Trends in the development of dairy enterprises in the context of improving accounting support». *Podil's'kyj visnyk: sil's'ke gospodarstvo, tekhnika, ekonomika*. Issue 29. pp. 170-174.
7. *Pereluda, Yu.A.* (2023). «Study of the competitiveness of Ukrainian milk and dairy products on the national and world markets». *Ekonomika ta suspil'stvo*. Issue 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-7>.
8. *Martinelli, R., Damasceno, J., Brito, M., Vieira da Costa, V., Loesia Lima, P., Bánkuti, F.* (2022). «Horizontal collaborations and the competitiveness of dairy farmers in Brazil». *Journal of Co-operative Organization and Management*. Vol. 10. Issue 2. pp. 100183.
9. *Parzonko, A., Parzonko, A., Bórawski, P.* (2024). «Economic Competitiveness of Dairy Farms from the Top Milk-Producing Countries in the EU: Assessment in 2014–2021». *Agriculture*. Vol. 14(1). pp. 123. DOI: <https://doi.org/10.3390/agriculture14010123>.
10. *Bórawski, P., Pawlewicz, A., Parzonko, A., Harper, J.K., Holden, L.* (2020). «Factors shaping cow's milk production in the EU». *Sustainability*. Vol. 12. pp. 420.
11. *Kleinhanss, W.* (2015). «Competitiveness of the major types of agricultural holdings in Germany». *Problems of Agricultural Economics*. Vol. 342. pp. 24-39. Available at: <https://www.mdpi.com/2077-0472/14/1/123>.
12. *Kryszak, Ł., Guth, M., Czyżewski, B.* (2021). «Determinants of farm profitability in the EU regions. Does farm size matter?». *Agricultural Economics*. Vol. 67. pp. 90-100.
13. Sil's'ke gospodarstvo Ukrainy. Stat. zbirnyk. (2022). [Agriculture of Ukraine. Stat. collection]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
14. Tvarynnystvo Ukrainy. Stat. zbirnyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2022). [Animal husbandry of Ukraine. Stat. collection. State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
15. Tsiny na moloko-syrovynu 11.01.2024. MilkUA.info. [Prices for raw milk 11.01.2024. MilkUA.info]. Available at: <http://milkua.info/uk/post/section/analysis-of-the-milk-market>.
16. Seredn'orichna rentabel'nist' molochnykh ferm znyzylas' do 7%. MilkUA.info. [The average annual profitability of dairy farms decreased to 7%. MilkUA.info]. Available at: <http://milkua.info/uk/>.
17. Dairy Declaration of Rotterdam. URL: <https://fil-idf.org/dairys-global-impact/dairy-declaration-of-rotterdam-3/>.

Abstract.

Vlasenko T., Potyshnyak O **Mechanisms for ensuring the competitiveness of milk processing production in the regions.**

The article delves into the urgent need to ensure Ukraine's milk processing industry's competitiveness in the context of European trends. It identifies the main structural shifts that have taken place in the development of Ukraine's dairy industry in recent years. These shifts, including the reduction of milk production volumes and the shift in the production specialization of agricultural formations towards the plant industry, the increase in the share of small-scale dairy production, and the loss of the production potential of dairy cattle breeding and fodder production, pose a significant threat. The article also analyzes separate factors that contribute to the competitive advantages of dairy companies on the market, such as price factors, product quality, and prices for material and technical resources, including feed. In the context of competitiveness, a cluster analysis of the regions of Ukraine was carried out according to the level of self-sufficiency in dairy products and food security of the population by given types of food products. According to the results, groups of administrative regions with a critical level of consumption of dairy products were identified. Among them: Zakarpattia, Cherniotsi, Dnipropetrovsk, Donetsk, Zaporizhia, Kyiv, Luhansk, Mykolaiv, Odesa and Kharkiv regions. In these areas, measures to ensure the competitiveness of dairy production are of exceptional importance. A set of mechanisms for ensuring the competitiveness of milk processing production in the regions is proposed. According to the nature and features of their action, the mechanisms were systematized into two groups: organizational and managerial and economic. By each group of mechanisms for ensuring the competitiveness of milk processing production, a set of tools was proposed to obtain competitive advantages for dairy companies, considering the conditions of sustainable development. In the context of leading European trends and future priorities for the sustainable development of the dairy sector of Ukraine, the main tools were identified as innovation and digitalization, organic production and eco-branding, creation of regional closed dairy food chains, and state support for "green" transformations in the industry.

Keywords: dairy products, competitiveness, milk market, mechanisms, management, food security, regions, sustainable development.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2024 р.

Бібліографічний опис статті:

Vlasenko T., Potyshnyak O. Механізми забезпечення конкурентоспроможності молокопереробного виробництва регіонів. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2024. № 4. С. 85-89.

Vlasenko T., Potyshnyak O *Mechanisms for ensuring the competitiveness of dairy processing production in the regions. Actual problems of innovative economy and law*. 2024. No. 4, pp. 85-89.